

Inhoudsopgave

Voorwoord. Josse de Voogd	9
Inleiding.	17
Vaste grond: Nieuw houvast als alternatief voor populisme. . .	19
I. Zeker van de overheid	35
Hoofdstuk 1. Politieke zekerheid	37
Hoofdstuk 2. Belastingen, zeker betalen	61
Hoofdstuk 3. Zeker veilig	81
Hoofdstuk 4. Een zeker Nederland in de wereld	101
II. Een zeker bestaan	127
Hoofdstuk 5. Zekerheid voor kinderen	129
Hoofdstuk 6. Inkomenszekerheid, geen inkomensbeleid .	151
Hoofdstuk 7. De zekerheid van een thuis	169
Hoofdstuk 8. Zekerheid door goed rentmeesterschap . . .	189
III. Zeker van wie we zijn	219
Hoofdstuk 9. Zeker van onze cultuur	221
Hoofdstuk 10. Zeker Nederlanders, integratie	235
Hoofdstuk 11. Immigratie, zeker tijdelijk	259
Slot.	280
Nawoord. Sybrand Buma	282

Leeswijzer en dankwoord

In de inleiding kijken we naar de probleemstelling: het verlies van drie cruciale zekerheden. Hierdoor is bij mensen de grond onder hun voeten weggeslagen. En dit heeft het populisme kansen gegeven.

In delen I, II en III wordt gekeken hoe deze drie zekerheden weer geboden kunnen worden. Dat doen we door diverse ideaaltypische nieuwe stelsels te beschrijven: stel er was niks. Deze ideaaltypen zijn gebaseerd op eenvoud en kunnen dienen als leidraad voor politieke hervormingen. Voorbeelden van nieuwe stelsels zijn een nieuw belastingstelsel, rechtsstelsel, woningmarkt en immigratiestelsel.

Door de tekst heen zijn diverse kaders opgenomen waarin bepaalde onderwerpen nader worden geïllustreerd.

Veel dank aan Josse de Voogd voor het indrukwekkende voorwoord. En veel dank aan Sybrand Buma voor zijn reflectie en het terecht benadrukken van de rol die individualisme in dit alles speelt. Ik ben hen bijzonder erkentelijk voor hun bijdragen.

Ook wil ik de vele meelezers en meedenkers bedanken: Jeroen Benning, Hanke Bruins Slot, Marieke Beugel, Marc Dulaert, Arjan Kors, Jaap Leeuwenburg, Sjoerd Manschot, Paul Koopman, Antoine Reijnders, Hans Rietveld, Michel Rog, Jan Schinkelshoek, Daan Schmitz, Evert Jan Slootweg, Casper Veldkamp, Lobke Vlaming, Sander van Waveren en Kilian Wawoe.

Voorwoord

Vaste grond doet aanhaken

Josse de Voogd

Auteur van De Atlas van Afgehaakt Nederland

“Populisme ontstaat wanneer grote problemen niet worden opgepakt,” schrijft Marcelo Mooren. In plaats van af te geven op het populisme, gaat hij in dit boek in op de voedingsbodem ervan en komt hij met oplossingsrichtingen. Centraal staat het verlies van zekerheden: materiele zekerheid, culturele zekerheid en een zekere overheid. En de noodzaak om deze zekerheden te versterken en aan te passen aan de samenleving van nu. Het bieden van ‘vaste grond’, een nieuw houvast, kan een alternatief zijn op het populisme.

Eind 2021 verscheen in samenwerking met René Cuperus van mijn hand de Atlas van Afgehaakt Nederland. We wijzen op groepen voor wie de huidige inrichting van de samenleving en democratie, en het functioneren van de overheid, niet meer goed werkt. Groepen burgers dreigen daardoor af te haken van de gevestigde politiek.

Het boek ‘Vaste grond. Nieuw houvast als alternatief op populisme’ kan gezien worden als een antwoord op deze problematiek, zoals geschetst in de Atlas. En dan een antwoord dat veel fundamenteeler is dan bekende goedbedoelde, maar wat onzekere (politieke) reflexen als ‘meer luisteren’, ‘meer de wijken in’ en ‘burgers meer betrekken’. In plaats van naar de zoveelste inspraakavond, waar men geen tijd en energie voor heeft, zullen veel burgers uitkijken naar een overheid die gewoon goed functioneert en die zekerheden levert. En dat vraagt om groot onderhoud.

Analyse van de maatschappij

Want het piekt en kraakt zoals Mooren ook beschrijft. Basale diensten zitten in de verdrukking. Lonen blijven achter, sociale zekerheden zijn minder robuust geworden en de overheid lijkt weinig grip te hebben

Vaste grond: Nieuw houvast als alternatief voor populisme

Waarom is er populisme?

Dit is de centrale vraag. Het antwoord daarop geeft aan wat we moeten doen om het tegen te gaan. Je kunt de vraag op twee manieren stellen. Je oprecht afvragen waar populisme vandaan komt en geïnteresseerd zijn in de feitelijke oorzaken. Dat is dus anders dan denken dat mensen zijn misleid. Dan stel je de vraag uit irritatie: ‘Waarom is er toch populisme?’ Omdat je eigenlijk vindt dat er geen reden voor is en dat veel burgers gek zijn geworden of zich in de luren hebben laten leggen.

Vergelijk het met de opkomst van het communisme. Communisme kreeg niet overal evenveel steun. Want in tegenstelling tot de verwachtingen van Marx, ontstond er in veel Westerse landen in plaats van een verarmde onderlaag juist een groeiende middenklasse. In de landen waar dat niet het geval was (zoals Rusland), hadden veel personen die het communisme steunden wel degelijk een legitieme claim: verarming, uitbuiting door de rijken, klassenjustitie enzovoort. Het communisme heeft geen voet aan de grond gekregen in die landen waar de gevestigde orde bijtijds inzag dat dit zo niet langer kon. En daar reageerde men met zaken als een minimumloon, maximale werkuren, betere arbeidsomstandigheden, vakbonden en ziekengeld, en dus een sterke groeiende middenklasse.

→ *Zoals we in het Westen het communisme hebben weten te voorkomen door de voedingsbodempweg te nemen, zo moeten we ook het populisme voorkomen door te kijken naar welke grieven vandaag de dag legitiem zijn, en wat daar oplossingen voor zijn.*

Dus waarom is er populisme? Waarom zijn mensen boos of ongerust? Het gaat toch goed? Het is toch geen industriële revolutie of jaren ‘30 met een grote crisis? Maar is dat zo? Het flauwe antwoord is ja en nee. Ja, er gaat heel veel goed in de wereld. Daar zijn hele aardige boeken over verschenen, zoals Factfulness van Hans Rosling. Dat geeft een prachtig overzicht van de enorme vooruitgang die er is gemaakt in de wereld inzake welvaart, daling van kindersterfte, minder oorlogen en